

34

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

2. CİLT

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

34.

KAZI

SONUÇLARI

TOPLANTISI

2.CİLT

28 MAYIS -1 HAZİRAN 2012

ÇORUM

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No:159-2

YAYINA HAZIRLAYAN

Dr. Haydar DÖNMEZ

28.05.2012 - 01.06.2012 tarihlerinde gerçekleştirilen 34. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, Hitit niversitesi ile orum Valilięi'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Sempozyum bildiri kitapları ise Hitit niversitesi'nin katkılarıyla basılmıştır.

ISSN:1017-7655

Kapak Fotoğrafı: Sait BAşARAN

"Enez (Ainos) 2011 Yılı Arkeoloji Kazısı"

Not: Kazı raporları, dil ve yazım açısından Klâsik Filolog Dr. Haydar Dönmez tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

Pegasus Grsel İletişim Hizmetleri
ÇORUM-2013

İÇİNDEKİLER

M.P. C. JACKSON, J.N. POSTGATE, T. E. ŞERİFOĞLU Kilise Tepe 2011 Yılı Kazıları	5
A. Tuba ÖKSE, Ahmet GÖRMÜŞ, Erkan ATAY, Nihat ERDOĞAN İlisu Barajı İnşaat Sahası 2011 Yılı Kurtarma Kazıları	25
Nurettin YARDIMCI 2011 Yılı Harran Kazıları	35
Göksel SAZCI Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazısı 2011 Sezonu Çalışmaları	45
Şevket DÖNMEZ Oluz Höyük Kazısı Beşinci Dönem (2011) Çalışmaları: Değerlendirmeler ve Sonuçlar	65
G. Kenneth SAMS, C. Brian ROSE Gordion, 2011	81
Marie- Henriette GATES, A. Asa EGER 2011 Season at Kinet Höyük (Yeşil-Dörtöl, Hatay)	91
Timothy P. HARRISON, Elif DENEL, Stephen BATIUK 2011 Tayinat Kazıları ve Araştırmaları	105
Aynur ÖZFIRAT Bozkurt Kurgan Mezarlığı Kazısı, 2011	119
Erkan KONYAR, İsmail AYMAN, Can AVCI, Davut YİĞİTPAŞA, Bülent GENÇ, Rıza Gürler AKGÜN Van Kalesi Höyüğü 2011 Yılı Çalışmaları	127
Mehmet KARAOSMANOĞLU, Halim KORUCU, Mehmet Ali YILMAZ Altuntepe Urartu Kalesi 2011 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları	137
Nicholas D. CAHILL Sardis, 2011 (İngilizce ve Türkçe)	147
Volkmar VON GRAEVE 2011 Yılı Milet Çalışmaları	161
Ömer ÖZYİĞİT 2011 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları	173
Yaşar. E. ERSOY, Hüseyin CEVİZOĞLU, Ümit GÜNGÖR, Elif KOPARAL, Polat ULUSOY, İlkan HASDAĞLI, Fikret ÖZBAY Urla- Klazomenai Kazıları	191
Musa KADIOĞLU, Mustafa ADAK, Canan ÖZBİL, S. Hakan ÖZTANER, Rahşan TAMSÜ POLAT, Yusuf POLAT 2011 Yılı Teos Kazı Çalışmaları (2. Sezon)	211

Elif Tül TULUNAY Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi: 2011 Yılı Kazısı	233
Nuran ŞAHİN, Onur ZUNAL, Cennet PİŞKİN, Gülben KARAKAN..... Klaros 2011	253
Serdar AYBEK, Ali Kazım ÖZ, Aygün Ekin MERİÇ, Baki DEMİRTAŞ Metropolis 2011 Yılı Kazı ve Araştırmaları	265
Zeynep MERCANGÖZ, Emine TOK, Tümay Hazinedar COŞKUN Kuşadası, Kadıkalesi Kazısı 2011 Yılı Çalışmaları	275
Wulf RAECK Die Arbeiten in Priene im Jahre 2011	289
Antonio La MARCA Aiolis Kyme'si 2011 Yılı Çalışmaları	307
Nurettin ARSLAN 2011 Yılı Assos Kazı Çalışmaları	319
Nurettin KOÇHAN, Korkmaz MERAL Kyzikos 2011	337
Cevat BAŞARAN, Vedat KELEŞ, Hasan KASAPOĞLU, Hasan Ertuğ ERGÜRER Parion 2011 Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	347
Nurettin ÖZTÜRK, Berna KAVAZ Zeytinliada 2011 Yılı Kazı Çalışmaları ve Arkeopark Projesi	365
Sait BAŞARAN, Gülnur KURAP Enez (Ainos) 2011 Yılı Arkeoloji Kazısı	375
Davut KAPLAN, Tayyar GÜRDAL, Abdulkadir ÖZDEMİR 2011 Yılı Gülpınar / Smintheion Kazıları (32. Yıl)	391
Felix PIRSON Pergamon 2011 Sezonu Çalışmaları Raporu	403
Martin BACHMANN Pergamon- 2011 Restorasyon Çalışmaları	421
Engin AKDENİZ 2011 Yılında Thyateira Antik Kenti ve Hastane Höyüğü'nde Gerçekleştirilen Arkeolojik Çalışmalar	429
Marcello SPANU Iasos 2011	445
Lars KARLSSON, Olivier HENRY, Jesper BLID Labraunda 2011	455

2011 TAYİNAT KAZILARI VE ARAŞTIRMALARI

Timothy P. HARRISON *

Elif DENEL

Stephen BATIUK

Giriş

Tayinat Arkeoloji Projesi (TAP), 2011 yılında, Tell Tayinat'ta 19 Haziran ile 15 Ağustos ayları arasında sürdürdüğü sekizinci kazı sezonunu tamamlamıştır. Arazi çalışmalarını, 12 Eylül ve 11 Kasım 2011 tarihleri arasında yapılan iki aylık bir laboratuvar, analiz ve araştırma çalışmaları izlemiş ve bu süreç içerisinde 2011 sezonuna ilişkin rapor ve konferans sunumları hazırlanmıştır.

Araştırmamanın kıdemli ekibi, Prof. Dr. Timothy Harrison (Proje Direktörü), Dr. Elif Denel (Asistan Direktör), Dr. Stephen Batiuk (Kıdemli Saha Arkeoloğu – Arkeolojik Arazi Çalışmaları Başkanı), Dr. Lynn Welton (Alan 1 Sorumlusu), James Osborne (Alan 2 Sorumlusu), Dr. Jacob Lauinger (Epigraf), Dr. Fiona Haughhey (Buluntu Ressamı ve Kabuklu Fauna Buluntu Uzmanı), Elizabeth Drolet (Konservatör) and Caird Harbeck (Konservatör) ve Jennifer Jackson'dan (Fotoğrafçı) oluşmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi'nden Dr. Elif Ünlü de bu sezon yapılan araştırmalarda yer almıştır. Ayrıca projeye, Boğaziçi Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, La Trobe Üniversitesi, Los Angeles California Üniversitesi ve Toronto Üniversitesi'nden yirmi bir arkeoloji ve jeofizik öğrencisi katılmıştır. Sayın Mustafa Baysal ise Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına hükümet temsilciliğini yapmıştır.

2011 sezonu Tell Tayinat arazi çalışmasının hedefleri: (1) Alan 1'deki Erken Tunç Çağı katmanlarını açığa çıkararak bu alandaki çalışmaları genişletmek (özellikle Amuq Kültürel Evresi E ya da Erken Tunç IVB dönemine tarihlenen); (2) Alan 2'deki Demir II/III seviyelerinde devam eden çalışmaları yatay düzlemde, özellikle Bina XVI'ya ait tabanların alt seviyelerinde yapılan sondaj çalışmaları yardımı ile kuzeye doğru genişletmek; (3) Alan 6 olarak adlandırılan ve Yukarı Höyük'ün kuzeydoğu kısmında bulunan alanda araştırma amaçlı sondaj çalışmaları yapmak; (4) Yukarı Höyük'teki geniş çaplı jeofizik yüzey araştırmasının özellikle Alan 2 ve Alan 6'da tamamlamak ve (5) 2009 arazi çalışmalarında Alan 2'deki Bina XVI'dan çıkarılan ve şu anda Antakya Arkeoloji Müzesi deposunda bulunan tablet parçaları ve diğer eserler öncelikli olmak üzere önceki kazı sezonlarında ortaya çıkarılmış eselerin konservasyonu ve durum sabitlemelerini tamamlamaktır.

Alan 1 Araştırmaları (L. Welton)

Alan 1, Suriye-Hitit Keşif Heyeti'nin eskiden yaptığı çalışmalara ait olduğu belirlenen batıdaki merkezi alanda, eskiden yapılmış kazıların güney sınırında, yukarı höyüğün

* Prof. Dr. Timothy P. HARRISON, Department of Near & Middle Eastern Civilizations, University of Toronto, 4 Bancroft Avenue, Toronto, ON, M5S 1C1 /CANADA. Tel.: (416) 978-6600, Fax: (416) 978-3305, email: tim.harrison@utoronto.ca.

Dr. Elif DENEL, Director of American Research Institute in Turkey, Şehit Ersan 24/9 Çankaya 06680 Ankara/TÜRKİYE.

Stephe, Denis BATIUK, Koç University, Social Sciences Building Room 310, Rumelifeneri Yolu 34450 Sarıyer, İstanbul/TÜRKİYE

merkezinde bulunmaktadır (Resim: 1). Alan 1'deki kazı çalışmaları, 2004'te iki haftalık keşif sondajları olarak başlamış ve bu sondajlar 2005 sezonunda hala var olan dört adet 10x10 metrelik açma (G4.55, G4.56, G4.65 ve G4.66) şeklinde genişletilmiştir. Şu ana kadar, Alan 1'de, 2004'ten 2007 yıllarına kadar yapılan kazılar sonucunda dokuz adet belirgin Alan Evresi (FP – Field Phase) tanımlanmış ve ilk sıralamanın (FP 3–6) Erken Demir Çağına kadar uzandığı saptanmıştır (M.Ö. 11. – 12. yüzyıl). Yukarıda belirtildiği gibi, 2011 arazi çalışmalarının ana amacı Alan 1'deki Erken Tunç Çağı (ETÇ) seviyelerinin, özellikle M.Ö. 3. binyılın geç dönemlerine tarihlenen Amuq Kültürel Evresi J'nin (Erken Tunç IVB) ortaya çıkarılması ve genişletilmesi olmuştur. Sonuç olarak, G4.56 ve G4.65 (Resim: 2) açmalarında kazı çalışmaları yapılmış ve doğuda G4.58 açması olarak adlandırılan ve Alan 1'e dâhil edilen yeni bir açma açılmıştır.

Açma G4.56

G4.56 açmasında yapılan 2011 kazı çalışmalarının ana amacı Erken Tunç Çağı'na (FP 8) tarihlenen binaya ait duvarların ortaya çıkarılması olmuştur. Bu duvarların G4.55 açmasından doğuya doğru devam ettiği görülmüş ve bu nedenle bu alandaki Erken Tunç Çağı dönemine ait seviyelerde de ortaya çıkacağı düşünülmüştür. Ayrıca, özellikle açmanın güneydoğu köşesinde yoğun ve izole bir şekilde bulunan Demir I malzemesi de tamamen kaldırılmıştır.

2010 sezonu kazı çalışmaları sonucunda, G4.56 açmasındaki Erken Tunç Çağı kalıntılarının açmanın batı kısmında yoğunlaştığı düşünülmüş, fakat bu durumun Erken Tunç Çağı yerleşkesinin bir yükseltinin ya da tepenin güneydoğu kısmına kurulmasından mı kaynaklandığı, yoksa bunun oldukça derin bir Demir Çağı kalıntısının göstergesi mi olduğu, tam olarak anlaşılamamıştır. Her iki durumda da, kazı çalışmaları birbirine bağlanan ve altı veya yedi odalı bir yapıyı oluşturan bir grup duvar dizisinin ortaya çıkarılmasına odaklanmıştır (Resim: 2). Kazı çalışmaları sezon sonuna kadar devam ettiği hâlde taban seviyelerine ulaşamadığından, bu kompleks yapı geçici olarak Alan Evresi 8b'ye, odalardan çıkan dolgu toprağı da FP 8a'ya (ana “yıkım” evresi) tarihlenmiştir. 2011 kazı sezonunda kaldırılan ve düzensiz bir yapı özelliği gösteren Erken Tunç Çağı kalıntılarının büyük bir kısmının FP 8'e ait mimarî kalıntıları bütünüyle kapladığı ve bu seviyeyi daha geç döneme tarihlenen Demir I katmanıyla tamamen ayırdığı görülmüştür. Bunun sonucu olarak, bu tabakaların FP 7'ye ait olması gerektiği düşünülmüştür.

Bütün bunlara rağmen, G4.56 açmasında bulunan duvarların mimarî karakterinin batıda ortaya çıkarılanlardan değişik olduğu bilhassa unutulmamalıdır. İlk olarak, bu yapıda, batıdaki yapının ana özelliği olan iç destek duvarlarına dair herhangi bir ize henüz rastlanmamıştır. İkinci olarak, G4.55 açmasının batısında ortaya çıkarılan geniş ve büyük duvarların aksine, bu duvarlar yapısal olarak daha küçük ve incedir. Buna ek olarak, G4.56'da ortaya çıkarılan duvar yapıları batıdaki büyük yapıya dayanan küçük hücre niteliğinde odalar serisi şeklinde organize edilmiştir. Bu nedenle, G4.56'da ortaya çıkarılan mimarînin tamamı değilse de en azından bir kısmının daha sonraki bir dönemde yapılmış bir ekleme olduğu ve bunun da daha geç dönemlerde bu alanın mimarî evresinde değişiklikler yapıldığının göstergesi olduğu anlaşılmıştır.

Açma G4.65

2007 kazı sezonunda Erken Tunç Çağı seviyelerine ulaşıldığından ve etrafındaki diğer açmalarda da aynı stratigrafik seviyeye inilene kadar bu açmadaki çalışmanın durdurulması

gerekliliğinden, G4.65 açmasında 2007'den beri kazı çalışması yapılmamıştır (Resim: 2). Buna ek olarak, açmanın güney kısmının şiddetli bir erozyondan etkilendiği görülmüştür. Bütün bunların sonucu olarak, 2011 kazı çalışmaları, öncelikle açmanın kuzeydeki 2007 kazı sezonunda Erken Tunç Çağı malzemesinin hâli hazırda bulunduğu 6m.lik alana odaklanmıştır. Sezon sonuna gelindiğinde, Erken Tunç Çağı kalıntıları açmanın bütün kuzey-güney uzantısı doğrultusunda el değmemiş bir şekilde bulunmuş ve ortaya çıkarılmıştır.

G4.65 açmasındaki 2011 kazı çalışmaları, birbirine bağlı ve G4.56 açmasında bulunan duvarların yapım tekniğine benzer bir şekilde inşa edilmiş kerpiç duvarlar serisini ortaya çıkarmıştır. G4.65 duvarlarının genellikle uzun ve dikdörtgen şekilli odalar oluşturduğu ve G4.55 açmasının kuzey kısmında bulunmuş, FP 8'e ait yapıların daha geç bir döneme ait eklentileri olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak, altı odalı bir kompleks ortaya çıkarılmıştır. Bu odaların büyük bir kısmında, birincil olarak domestik amaçlı kullanıma işaret eden ocaklar ve yemek pişirme yerleri olduğu görülmüştür.

Açma G4.58

G4.58 Alan 1'in bir parçası olarak 2011 sezonunda açılmış yeni bir açmadır (Resim: 1 - 3). Alan 2'de ortaya çıkarılan tapınağın (Bina XVI) tam güneyinde bulunan bu açmanın nedeni, 1930'larda ortaya çıkartılmış tapınağın (Bina II) ve Bina XVI'nın etrafını çeviren ve "kutsal alan"ın bir parçası olan, ayrıca bir avlu olarak kullanıldığı düşünülen bu alanın araştırılmasıdır. Bu alanı oluşturan taş döşemenin büyük bir kısmının tahrip edilmiş olması, bu alanda yapılacak kazı çalışmalarının buradaki erozyon miktarını ve bununla birlikte olası modern tahribatı gösterebileceğini düşündürmüştür. Buna ek olarak, daha erken döneme ait olası kültürel evrelerin varlığının da ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Bu alandaki kazı çalışmaları sonucunda anıtsal bir giriş yapısına (Resim: 4) ait olduğu düşünülen kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Bu anıtsal girişin, Demir II (M.Ö. 9. - 8. yüzyıl) Dönemine tarihlenen evreler süresince Yukarı Höyük'teki iç kaleye ulaşımı sağladığı düşünülmektedir. Bu Demir II evreleri, Tayinat'ın (antik Kunulua) bir Neo-Hitit krallığı olan Patina Krallığı'nın resmî başkenti olarak hizmet verdiği tarihsel çağlara denk gelmektedir. Kazılan alanın, anıtsal girişin batı (ya da kuzeybatı) kısmı olduğu görülmüştür. Bu kısım, tek sıra hâlinde dizilmiş ve kabaca yontulmuş kireçtaşı bloklardan oluşmaktadır. Kuzey ve güney uçlarında köşe bloklarıyla sabitlenmiştir. Bu kireçtaşı sırasının, temel olarak veya kerpiçten yapılmış payandayı saklamak amacıyla ön cepheyi süsleyen bazalt ortostatlar için bir çeşit "ayaklık" olarak kullanılmış olması muhtemeldir. Bu çeşit bir kullanım, Tell Tayinat'ta ortaya çıkarılan diğer anıtsal girişlere (örneğin Anıtsal Giriş VII ve XI) yabancı bir örnek teşkil etmemektedir. Yapılan kazı çalışmaları, bu taş sırasının batısına doğru uzayıp giden bir kerpiç döküntü ortaya çıkarmıştır. Bunun anıtsal girişe ait kerpiç dolgunun batı kısmı olduğu düşünülmüştür. Kireçtaşı bloklarının iç kısmına (doğuya) dayanır durumda yerleştirilmiş düz taşlardan oluşan bir dizisinin varlığı, bu taşların anıtsal girişin olduğu yerde bir tür bank olarak kullanıldıklarını göstermektedir. Beyaz sıvaya benzer bir malzemenin kalıntıları bu düzlenmiş taşların doğu yüzlerine yapışmış olarak bulunmuştur. Bunların anıtsal girişe ait odanın ana yüzeyinden ya da tabanından kalan parçalar olduğu tahmin edilmektedir. Bunun dış alanında, anıtsal giriş yapısının ortaya çıkarıldığı kısımda, başka hiçbir yüzey ya da taban kalıntısı bulunmamıştır. Dolayısıyla, tamamı olmasa bile, bu anıtsal girişin en azından bir kısmının tahrip edildiği ya da bilinçli olarak kaldırıldığı düşünülmektedir. Bu durumda, batıya doğru uzayıp giden kerpiç döküntüsünün bu anıtsal giriş kompleksine ait temelin bir parçası olduğu ve üzerine girişin inşa edildiği geniş bir platform oluşturduğu düşünülmektedir.

Anıtsal giriş kapısıyla ilişkili olarak, kuzeye doğru bakacak şekilde yerinden sökülerek yan yatar bir şekilde atılmış olarak bulunan ve çok gösterişli süslemelere sahip bazalt bir aslan heykeli ortaya çıkartılmıştır. Bu heykel yaklaşık 1,3 m. kalınlığında ve 1,6 m. uzunluğundadır (Resim: 5). Aslan heykeli, örneğine çok az rastlanır bir şekilde oturur pozisyonda oyulmuş olup ve kulakları arkaya doğru, pençeleri uzanmış ve kükrer pozisyonda oyulmuştur. Aslan, stil özellikleri bakımından 1930'lardaki kazılarda ortaya çıkartılan tapınağın (Bina II) girişinde bulunan ikiz aslan kaidesiyle büyük benzerlikler göstermektedir. Gerek yeniden kullanılmış, gerekse höyükteki Asur yerleşkesi zamanında oyulmuş olsun, bu geç dönemlere ait aslan figürlerinin daha önce düşünülenin aksine, Asur kültürünün etkisi altında oluşturulmadığı, kesinlikle yerel Neo-Hitit dönemi heykel geleneklerini simgelediği, hatta muhtemelen Asur öncesi döneme ait olduğu anlaşılmıştır. Aslanın mimarî evresi ve tam olarak ne zaman üretildiği hala bilinmemekle birlikte, Geç Asur dönemine ait olan ve M.Ö. geç 8. - erken 7. yüzyıla tarihlenen tapınağın yapımına bağlı olarak orijinal yerinden kaldırıldığı anlaşılmıştır.

Bulunan ikinci bir heykel parçasının, büyük bir heykel kaidesinin ön kısmına ait olduğu anlaşılmıştır. Her iki yanında birer aslan olan bir insan figüründen oluşan ("Master and the Animals" / "Hayvanların Efendisi") kompozisyonu gösteren bir parçadır (Resim: 6). Bazalttan oyulan bu heykel parçası, kazı sezonunun son döneminde, orijinal yerinden kaldırılmış ve ters döndürülmüş olarak kireçtaşı bloklarından oluşan sıranın güneybatısında bulunmuştur.

G4.58 açmasında yapılan kazıların iç kale giriş yapısının görünen kısmını yeni yeni ortaya çıkarmış olması gelecekte bu alanda yapılacak kazıların bu anıtsal giriş kompleksine ait daha çok kalıntının ortaya çıkarılmasının mümkün olduğunun göstergesidir. Sadece kısmen kazılarak kısmen ortaya çıkarılmasına rağmen, Tayinat'taki bu anıtsal giriş kompleksinin 1911'de Woolley tarafından Karkamış'ta kazılan iç kale giriş kompleksiyle benzerlik gösterdiği düşünülmektedir. Asıl ilginç olan nokta, Karkamış'taki giriş kompleksinin de aslan heykelleri ve bir "Hayvanların Efendisi" motifiyle süslenmiş heykel kaidesiyle donatılmış olmasıdır. Karkamış iç kale giriş yapısına da gösterişli şekilde süslenmiş ortastlarla çevrili, uzun törensel bir yol izlenerek ve büyük taş merdivenlerden geçilerek ulaşılır. Bu gösterişli yol, iç kale bölgesine törensel bir girişi betimlemektedir.

Alan 2 Araştırmaları (J. Osborne)

2011 sezonu kazı çalışmaları Alan 2'de yapılan altıncı kazı sezonunu oluşturmaktadır. Bu alandaki çalışmalar 2005'te başlamış ve 2010 yılı hariç her yıl düzenli bir şekilde devam etmiştir. Alan 2'de şimdiye kadar gerçekleştirilen kazı çalışmalarının iki ana amacı vardır: (1) Bina XIV (2005-2007 kazı sezonları) olarak adlandırılan büyük saray kompleksinin kazılması, ortaya çıkarılması ve anlaşılması; (2) Bina XVI olarak adlandırılan tapınağın kazılarak ortaya çıkarılması ve anlaşılması (2008-2009 kazı sezonları). 2010 sezonunda kazı evinde gerçekleştirilen araştırma çalışmaları sonrası bu alandaki kazılar 2011 sezonunda yeniden başlatılmıştır. Bu kazı sezonunun amacı iki ana noktadan oluşmaktadır: (1) Bina XVI'nın hemen kuzeyinde kalan alanın araştırılması ve (2) bu binaya ait tabanların alt seviyelerinin araştırılmasını sağlayan sondaj çalışmaları ile binanın mimarî geçmişi hakkında bilgi toplanması.

Açma G4.08, G4.18, G4.19 ve G4.28

Suriye-Hitit Keşif Heyeti tarafından yapılan çalışmalara ait arazi kayıtlarında, Bina XVI'nın tam kuzeyine yerleştirilmiş ve Platform XV olarak tanımlanmış, geniş ve yükseltilmiş

dikdörtgen bir platformdan bahsedilmektedir. Buna bağlı olarak bu alanda yapılan 2011 kazı sezonu çalışmaları böyle bir yapının olası kalıntılarına ulaşmayı ve eğer varsa, bu yapı ile güneyde yeni bulunmuş olan ve Bina XVI olarak adlandırılan tapınağın mimarî ve stratigrafik bağlantısının araştırılmasını içermektedir. Haines'e ait 1971 tarihli raporlarda Merkezî Alan'ın batısında yer alan *bit hilani* saray yapısının doğu sınırını oluşturan büyük bir platformdan bahsedilmektedir. Bu yapı (87 m. x 46 m.) seramik tuğlalarla döşenmiş olup kuzey, doğu ve güney kısımlarında taş duvarlarla desteklenmiştir.

Chicago ekibi tarafından yapılan planda gösterilen yapının, Tayinat GIS haritasına aktarıldığında Platform XV'in yeni ortaya çıkarılan ve büyük olasılıkla aynı kompleksin bir parçası olan tapınağın hemen kuzeyinde yer aldığı saptanmıştır. Platform XV ile ilgili değişkenlerin daha iyi açıklanabilmesi için, alan üzerinde 2011 kazı sezonu boyunca magnetometri ve yüzeyel direnç çalışmaları da kullanılarak jeofizik yüzey araştırmaları yapılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda, bu platform yapısının olası doğu ve güney sınırları ortaya çıkarılmıştır.

Bu araştırmaların sonuçlarına ve gerekli saha çalışmalarına bağlı olarak G4.08, G4.18, G4.19 ve G4.28 açmaları açılmıştır (Resim: 1 ve 3). Genel olarak bakıldığında, 2011 sezonunda yapılan kazı çalışmaları Platform XV'in güney sınırının keşfedilmesinde başarıya ulaşmış, etrafını çeviren olası taş bir duvarın ve platformun kendisine ait 'L' şekilli kesitinin (2 x 20 m. kuzey - güney and 2 x 9 m. doğu - batı) bir kısmını da ortaya çıkarmıştır (Resim: 7). Platform XV ve Bina XVI arasındaki alanda yapılan çalışmalarda yüksek seviyede tahribata uğramış kerpiç yer döşemeleri bulunmuştur. Olası bir açık avlu olarak kullanılmış olan bu alanda büyük olasılıkla küçük odacıklara ait ve platform ya da taban olarak kullanılmış iki adet kare şeklinde yanmış seramik tuğla yoğunluna rastlanmıştır. Bu iki yoğunluktan en doğuda bulunanın tam ortasına oturtulmuş ve birbirine geçen seramik borulardan yapılmış sağlam bir su yolu deliği bulunmuştur. Bu tip buluntuların ve yapıların mimarî yapılarla olan ilişkileri henüz anlaşılamamış olsa da (örneğin, Platform XV ve Bina XVI'nın yönleri birbirinden az da olsa farklılık göstermektedir; bkz. Resim: 3 - 7), 8. ve 7. yüzyıla ait Geç Asur kontrolündeki yerleşke dönemine tarihlenebilecek tek bir komplekse ait oldukları kesinleşmiştir.

Açma G4.38 ve G4.48

2011 kazı sezonu boyunca, Bina XVI'nın tabanlarının alt seviyelerine inilerek yapının mimarî geçmişini anlamak ve daha erken dönemlere ait stratigrafik bilgiye ulaşmak amacıyla iki küçük sondaj çalışması yapılmıştır. G4.48 açmasının içine açılan ilk sondaj, tapınağın sütunlu girişine giden basamakların tam önünde, taş döşemenin üzerinde açılmıştır (Resim: 8). 1 m. X 1, 3 m. ölçülerinde olan bu sondaj 1, 5 m derinliğe ulaşana kadar kazılmış ve bir dizi kerpiç dolgu tabakası ve seramik parçalarından oluşan, Demir II dönemine tarihlenen yüzeyler ortaya çıkarılmıştır (Tüm kazı seviyelerinde Kırmızı Astarlı Perdahlanmış Seramik bulunmuştur). Daha alt seviyelere ulaşıldığında Demir I Dönemine tarihlenen seramik parçaları yoğunluk göstermeye başlamıştır.

İkinci sondaj, tapınağın merkezinde bulunan odanın kuzeybatı köşesinde açılmıştır (Açma G4.38; bkz. Resim: 8). Bu sondajın açılmasındaki ana amaç tapınağa ait mimarî yapım aşamaları hakkında bilgi edinmek ve daha erken dönemlere ait, olası tabanların ya da evrelerin varlığını kontrol etmektir. Ayrıca, tapınağın batı duvarı boyunca bir yan kesit oluşturulmuştur. Daha erken döneme tarihlenebilecek tabanlar bulunamamış olsa da, bu sondaj ve kesit çalışması, tapınağın batı duvarına ait iki farklı yapım evresinin ortaya

çıkarılmasını sağlamıştır (Resim: 9). Erken döneme tarihlenen bu iki yapıım evresinden geriye kalan, sadece bütün kesit boyunca görülebilen sağlam bir kerpiç yapı tabakası olmuştur. Bu sağlam kerpiç yapı, Alan 1’de bulunan Bina II’ye ait duvarların destek temellerine özellik bakımından oldukça benzemekle birlikte, büyük olasılıkla Bina XVI’nın erken evreleri için aynı yapısal görevi üstlenmiştir. Bu yapı, daha sonra temel çukuru olarak kullanılmış ve kolaylıkla ufalanan, nari dolu kerpiç bir dolguyla doldurulmuş olan ve kendisine benzer bir başka yapı tarafından kesin bir şekilde kesilmiştir. Bu inşa tekniği, Demir III veya Geç Asur Dönemine ait yapılarda yaygın olarak kullanılan bir metottur. Bu sonraki döneme ait temel çukuru ve yapı, Geç Asur Dönemine tarihlenen tapınağın M.Ö. geç 8. - erken 7. yüzyıla ait olduğu yapıım evresini temsil etmektedir. Batı duvarının inşasında kullanılan tekniğin, doğu duvarının inşasında kullanılan “beşik tekniği”nden tamamen farklı olması, bu iki dış duvarın tapınağa ait iki farklı mimarî evreyi temsil ettiğini göstermektedir; doğu duvarının Asur öncesi (ya da Geç Hitit Dönemi) gibi daha erken bir döneme tarihlenmesini sağlamıştır. “Cella”yı merkezi odadan ayıran payanda duvarlarının tapınağın dış duvarlarına dayandığı görülmüş ve bunun Geç Asur Döneminde, tapınak kompleksi üzerinde yapılmış mimarî yenilemelerin bir parçası olduğu anlaşılmıştır. Kazı sezonu sonunda, tapınağın kuzey duvarının, batı duvarının kuzey kısmına dayandığı görülmüş, nari dolgulu kerpiç malzemeden yapılmış olmasından yola çıkılarak tapınağın bu kısmının da Geç Asur Döneminde inşa edildiği (ya da yenilendiği) sonucuna varılmıştır.

Alan 6 Araştırmaları (E. Denel Ve Ö. Demirci)

Alan 6, yukarı höyüğün kuzey kısmında bulunmaktadır. Bu alandaki kazı çalışmalarının başlangıç sebepleri, 2010 yılında yapılmış olan jeofizik yüzey araştırmalarının sonuçlarına dayandığı kadar, iç kalenin bu kısmında özellikle Geç Asur yerleşkesine ait olduğu düşünülen Demir Çağı kalıntılarının erişilebilirlik oranının yüksekliğine inanmamıza da dayanmaktadır. 2010 yılında yapılan jeofizik yüzey araştırmaları, bu alanda geniş kare bir yapının varlığına işaret etmiştir. 2011 sezonunda daha detaylı bir sonuç elde etmek amacıyla jeo-magnetik ve yüzeyel direnç araştırmaları yapılmıştır. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçların test edilmesi için, birbirini dik kesecek şekilde yerleştirilmiş, 2, 5 m. x 20 m.lik iki açma açılmış ve bu açmaların jeofizik çalışmalarında varlığı tespit edilen kare yapıyı bir yerinden keserek ortaya çıkarması umulmuştur. Doğu-batı yönünde açılan açmalar, E5.65 ve E5.66 olarak, kuzey-güney yönünde ve diğerlerinin doğu tarafında açılan açmalar ise E5.78 ve E5.88 olarak adlandırılmıştır. Bu açmaların tamamı Alan 6’yı oluşturmaktadır (Resim: 1).

Açmalar E5.65 ve E5.66

Kazı çalışmaları ilk olarak E5.66 açmasının kuzey kısmında başlatılmış ve hemen akabinde 2,5 m. X 9 m.lik açmanın tamamını kaplayan büyük bir kerpiç yapıya rastlanmıştır. Bunun sonucu olarak çalışmalar, E5.65 açmasının kuzey sınırı boyunca batıya doğru genişletilmiştir (Resim: 10).

E5.65 açmasındaki kazılar sonucunda ise birbirine bağlanan duvarlar ve bunlara ait yüzeyler ortaya çıkartılmıştır. Batıya doğru doğal bir eğilimi olan bu alandaki yapı özellikleri Demir II/III dönemine tarihlenebilmektedir. Açmanın doğu kesitinin üst kısmında ortaya çıkarılan ve bir seri duvar dizisinden oluşan bir odanın, büyük olasılıkla E5.66 açmasının doğu kısmında ortaya çıkarılmış olan büyük yapıyla aynı zamana ait olduğu düşünülmektedir. Açmada bulunan geniş ve kabaca yontulmuş kireçtaşı bloğun da bu odayla bağlantılı olduğu anlaşılmıştır. Nasıl kullanıldığı ya da neye hizmet ettiği henüz tam olarak anlaşılamamış olsa

da, taş bloğun üzerinde bulunan bir çukurun büyük olasılıkla bir söve yatağı olarak işlev gördüğü tahmin edilmektedir. Dolayısıyla, odanın mimarî yapısını destek amaçlı, ya da E5.66 açmasında ortaya çıkarılmış olan muazzam duvarla ilişkili olduğu ve büyük yapının bir parçası olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bu yapının daha erken dönemine ait olduğu düşünülen yanmış dolgu malzemesinin seramik, kemik, cüruf ve benzer buluntular içeren toprak katmanları açmanın batı kesitinde ortaya çıkarılmıştır. Bu dolgu katmanların, ışlık alanlarının atık malzeme özelliklerini taşıdıkları gözlemlenmiştir.

Açmalar E5.78 ve E5.88

Kuzey-güney yönündeki kazılar ilk olarak E5.78 açmasında yapılan kazılarla başlamıştır. E5.66 açmasında da olduğu gibi, buradaki kazı çalışmaları da açmanın kuzey kısmında çok büyük, olasılıkla batı-doğu ekseninde uzanan kerpiç bir duvar yapısını ortaya çıkarmıştır. Bu büyük kerpiç duvarlara ait yapının hemen güneyinde yer yer korunagelmüş, en az üç tabakadan oluşan, beyaz sıvalı yüzey kalıntılarının bulunması, bu alanın açık avlu şeklinde kullanıldığı fikrini doğurmuştur. Bu yüzey tabakasının üzerinde yapılan küçük sondaj çalışmaları alt seviyelerin bir dizi kerpiç ve yanmış malzemeden oluştuğunu göstermiştir. Bu alandan çıkan Kırmızı Astarlı Perdahlanmış Seramik, Kıbrıs-Geometrik Seramik, Beyaz Boyalı Seramik ve Kaba (veya Bölgesel) Boyalı Seramik gibi örnekler içeren seramik buluntular, daha önce Alan 5'te ortaya çıkarılmış olan Demir III yapısının malzemesiyle büyük benzerlik göstermektedir.

Kuzey-güney doğrultusunda uzanan E5.78 açması, bu alanda bulunan kerpiç yapının ne olduğunu anlamak amacıyla güneye, E5.88 açmasına doğru genişletilmiştir. E5.78 açmasında olduğu gibi, E5.88 açmasında da doğu-batı ekseninde uzandığı tahmin edilen büyük bir kerpiç duvar yapısı ortaya çıkartılmıştır. Kuzeye doğru devam eden kazılar sonucunda bir oda oluşturan ve güneydeki büyük kerpiç duvar yapısına dayandırılarak inşa edilen bir duvar serisi bulunmuştur. Bu odanın içinde yuvarlak şekilli birtakım yapı özellikleri ve bunların içini tamamen kaplayan küllü dolgu malzemesi keşfedilmiş, bu nedenle de bu alanın belki yiyecek hazırlıklarıyla bağlantılı olan bir çeşit işlik ya da üretim alanı olduğu tahmin edilmiştir. Bu alandan çıkan seramik, Demir II/III döneminin tipik malzemesidir. Bütün bunlardan farklı olarak, açmanın kuzey kısmında açılan sondajlar, tamamı Demir I ve Erken Tunç Çağına tarihlenen çok sayıda seramik yoğunlukları ortaya çıkartmıştır. Bu seramik yoğunluklarının bu alana başka bir alandan taşınan dolgu malzemesine ait olma olasılığının yanı sıra, Demir II/III Dönemindeki yapıların inşası sırasında kesilerek kaldırılmış Demir II öncesi dönemine ait korunmuş malzemenin kalıntıları olmaları olasılığı da göz ardı edilmemelidir.

Sonuç Gözlemleri

Özetle, Tayinat Arkeoloji Projesi'nin yürüttüğü araştırmalar sayesinde, olağanüstü derecede iyi korunmuş Erken Tunç ve Erken Demir Çağı yerleşim kalıntılarının ortaya çıkarılmasına devam edilmektedir. Alan 1'de yürütülen kazı çalışmalarının sonucu olarak, Erken Demir Çağı tabakalarının altında uzanan ve çok geniş bir alana yayılan (yaklaşık olarak 300 m²), – ve giderek de genişleyen –, Erken Tunç IVB ya da Amuq J Evresine (M.Ö. 2250-2000) ait, büyük ve oldukça önemli yapısal kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Bu alandan elde edilen seramik malzeme, Erken Tunç Çağının daha erken dönemlerine ait tabakaların hala ortaya çıkarılmayı beklediğini göstermektedir.

Alan 2'de, Bina XVI'nın kuzeyinde yürütülen kazı çalışmaları ise, Geç Asur Dönemine ait ve biçimsiz bir şekilde genişleyen bir dinî kompleks ya da “kutsal bölge” ortaya

çıkartmıştır. Buna ek olarak, tapınağa güney kısmından eklendiği anlaşılan ve ilk olarak Suriye-Hitit Keşif Heyeti tarafından bulunan, yükseltilmiş Platform XV da bu komplekse ait sonradan eklenmiş bir yapı olarak ortaya çıkarılmıştır. Bina XVI'nın içinde yapılan kazı çalışmaları, yapının mimarî tarihi hakkında daha geniş bilgiler sunmuş ve Geç Hitit mimarîsi ile Geç Asur Döneminde yapılan ekleme ve yeniden inşalar arasındaki farkın anlaşılmasına katkıda bulunmuştur.

Tapınağın güney kısmında yapılan sondaj çalışmaları ise hiç de beklenmeyen bir şekilde Demir II ya da Geç Hitit Döneminde (M.Ö. 8. – 9. yüzyıl) iç kaleye ulaşımı sağlayan anıtsal bir girişe ait yapı kalıntılarını ortaya çıkartmıştır. Bu anıtsal girişin Tayinat'ın Geç Hitit krallıklarından biri olan Patina Krallığı'nın resmî başkenti Kunulua olarak hizmet verdiği zamanlarda kullanıldığı düşünülmektedir. Daha şaşırtıcı ve önemli bir diğer nokta, hiç bozulmamış bir şekilde bulunan ve nerdeyse kesin olarak iç kaleye açılan anıtsal girişin koruyucu özelliğe sahip bezemelerinden olduğu tahmin edilen, büyük bir bazalt aslan heykelinin ortaya çıkartılması olmuştur. Korkutucu değilse bile heybetli bir görüntü oluşturduğunun tahmini zor olmayacağı bu heykel, tamamen bu yöreye özgü olan ve Asurlular'ın bölgeye gelmesinden önceye tarihlenen yerel heykel yapım teknikleri kullanılarak ortaya çıkarılmıştır. Bu yeni Tayinat aslanı, daha önce bulunan ikili aslan kaidesi ile olan stil benzerliği ile beraber ele alındığında, M.Ö. 2. binyılın sonundaki Tunç Çağı uygarlıklarının çöküşünden sonraki dönemde, Doğu Akdeniz'de ortaya çıkan küçük çaplı Suriye-Hitit merkezlerinin yaratıcı karakteri ve gelişmiş kültürel seviyeleri hakkında yeni ve değerli bir bakış açısı oluşturmaktadır.

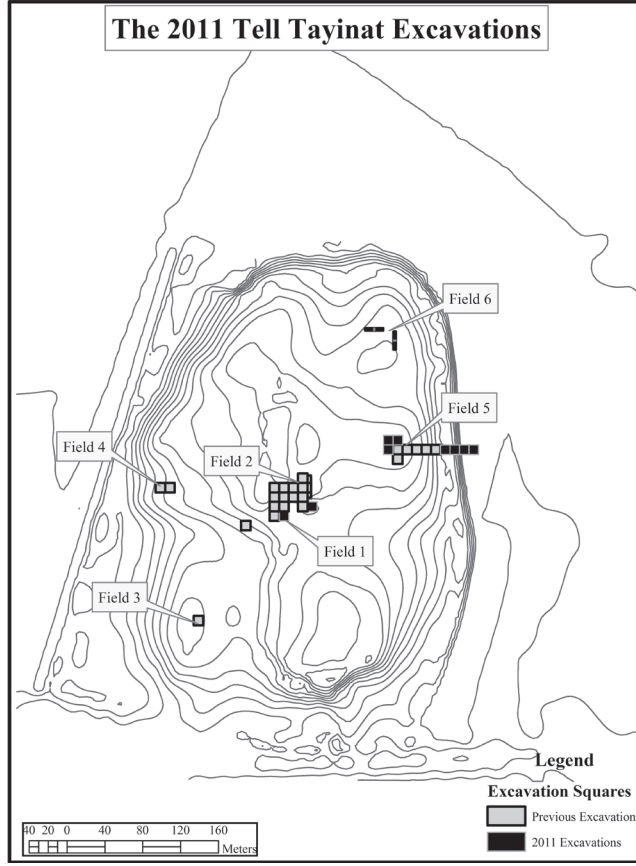
Belirtildiği gibi, ilk olarak 2010'da tekrarlanan jeofizik yüzey araştırmaları Yukarı Höyük'te bulunan yapılar arasında büyük ölçekli bir yapının varlığına işaret etmiştir. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlara dayanarak 2011 yılında yapılan yeni çalışmalar, jeofizik yüzey araştırmaları sonuçlarının ve başka araştırmalarla bağlantılı olarak belirlenmiş olası kazı alanlarının birlikte kullanıldığı bir strateji izlendiğinde daha başarılı sonuçların elde edileceğinin mümkün olduğunu göstermiştir. Alan 2'de ortaya çıkarılmış olan Platform XV'e ait özelliklerin ortaya çıkarılmasındaki katkının yanı sıra, jeofizik yüzey araştırmaları büyük olasılıkla höyükteki Geç Asur yerleşkesine ait büyük ölçekli kerpiç yapıların anlaşılmasına büyük katkı sağlamıştır. Bu tür bir yapı, Yukarı Höyük'ün kuzeydoğu kısmında bulunan ve Alan 6 olarak adlandırılan bölgede bulunmuştur.

Son olarak, daha önceki kazı sezonlarında ortaya çıkarılmış olan malzemenin ve özellikle Alan 2'deki tapınaktan (Bina XVI) çıkarılan değerli küçük buluntuların konservasyonuna ve analizine devam edilmiş ve ciddi boyutta sabır ve özveri gerektiren bu tür çalışmalar için önemli ölçüde zaman ve enerji harcanmıştır. Tapınak podyumunda bulunmuş ve şu anda Antakya Arkeoloji Müzesi'nde bulunan çivi yazılı tabletlerin konservasyon ve araştırma çalışmalarında da aynı oranda özen gösterildiğinden kuşku duyulmamalıdır.

Teşekkür

2011 yılı kazı sezonu, Kanada Sosyal Bilimler ve Beşeri İlimler Araştırma Kurulu (SSHRC) ve Toronto Üniversitesi'nin önemli maddî yardımları sayesinde gerçekleşmiştir. Araştırmaların yürütülmesi için gerekli kazı çalışmalarına verilen izin için Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne ve özellikle höyüğün olduğu alanın sahibi olan Kuseyri ailesine arazilerinde kazı çalışmalarımızı yürütmemize izin verdikleri için teşekkür etmek isterim. Temsilci olarak mahalli devlet makamları ile temasımızı sağlayan ve yardımlarını esirgemeyen Sayın Mustafa Baysal'a ayrıca teşekkür ederim. Özellikle müzede bulunan çivi

yazılı tabletler üzerinde çalışma gerçekleştirebilmemiz için gerekli izinleri veren Antakya Müzesi Müdürü Sayın Nalan Yastı'ya, ve bu konservasyon çalışmaları boyunca bizi yönlendiren Müze personeline, sezon boyunca gösterdikleri ilgi ve yardımlar için teşekkür etmeyi borç bilirim. Son olarak, bütün proje ekibinin sonsuz çabaları olmadan bu kazı sezonunun başarılı sonuçlarına asla ulaşamayacağını belirtir, göstermiş oldukları çabadan dolayı bütün ekibime teşekkür etmek isterim. Son olarak, Özge Demirci'ye de bu raporun tercümesinde yaptığı değerli yardımları için teşekkür ederim.

Resim 1: TellTayinat'ın kazı alanlarını gösteren topografik harita.

Resim 2: Alan 1'deki mimarî kalıntıların planı.

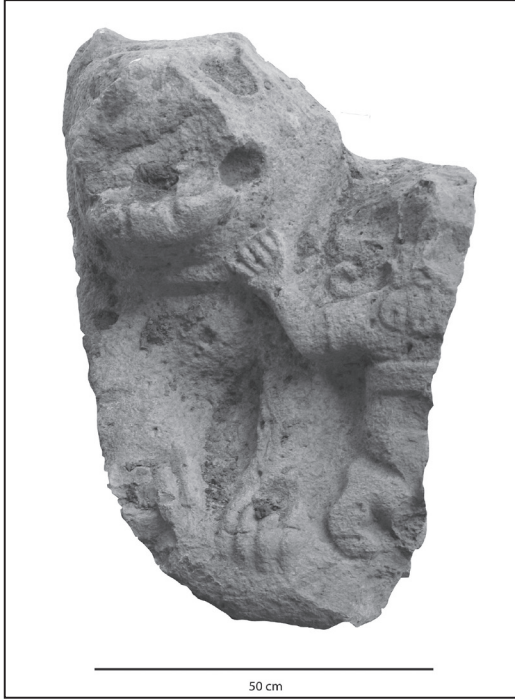
Resim 3: Suriye-Hitit Keşif Ekibi tarafından Alan 2’de yürütülmüş kazılar sonucunda ortaya çıkan yapı kalıntıları.

Resim 4: G4.58 açmasında bulunan kapı kompleksinin planı (Aslan heykeli, dikdörtgen kutu içine alınmış alanda, açmanın kuzeydoğusunda bulunmuştur).

Resim 5: Bazaltdan yapılmış aslan heykeli
(J. Jackson tarafından çekilmiřtir).

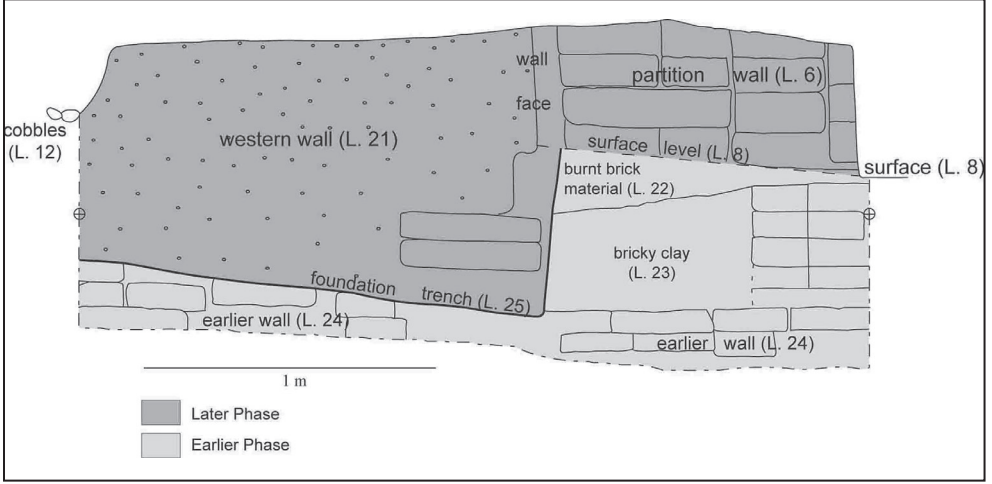
Resim 6: Bazaltdan yapılmış heykel kaidesi
parçası (J. Jackson tarafından çekilmiştir).

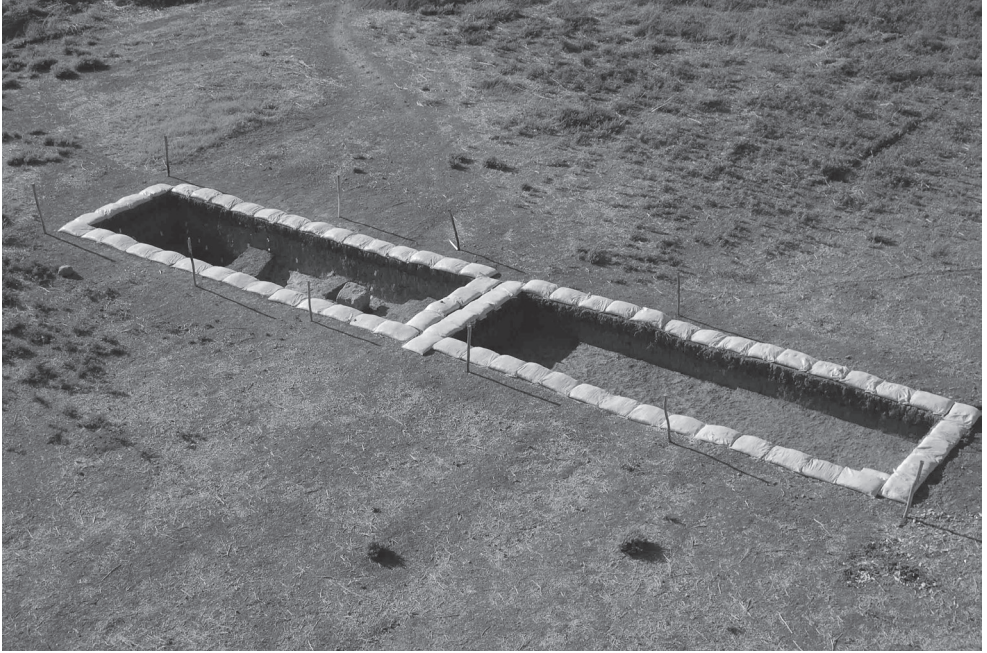
Resim 7: Platform XV ve Bina XVI'nın kuzeyinde yer alan kerpiç döşemeyi gösteren Alan 2 kazı fotoğrafı.

Resim 8: Bina XVI'nın planı - Siyahla belirtilmiş alanlar sondaj kazılarını göstermektedir.

Resim 9: Bina XVI'ya ait batı duvarı kesit fotoğrafı (J. Osborne tarafından çizilmiştir).

Resim 10: Alan 6'daki kazılara ait hava fotoğrafı.